

वेषां विहितप्रतिषिद्धत्वात् · सामसु वपने च शाखान्तरादिकल्पः । अग्निहोत्रस्य वैकल्पिकत्वमाशङ्क्य निराकरोति ·

अग्निहोत्रं च तूष्णीं-श्रुतेः पूर्णाहुत्यन्ते ॥ ४ ॥ अत्राग्निहोत्रशब्दः सा-
यंप्रातर्विहितनित्याग्निहोत्रधर्मातिदेशार्थः · चकारो न वा कुर्यादित्यस्यानुकर्ष-
णार्थः तेनाग्निहोत्रं च जुहुयात् न वा जुहुयात् होतव्यमग्निहोत्रं न होत-
व्यमग्निहोत्रमिति शाखान्तरे विधिप्रतिषेधयोः श्रवणात् · तदनुपपन्नम् तूष्णीं-
श्रुतेः तूष्णीमेवात्राग्निहोत्रहोमस्य श्रुतत्वात्^{१)} यदि जुहोत्यथवा कुर्यादथ
न जुहोत्यग्निः परापतेत्तस्मात्तूष्णीं जुहुयादिति · अतो न विकल्पः । तदिद-
मग्निहोत्रं नित्यात्कर्मान्तरमाधानाङ्गम् नाम्ना तद्धर्मकम् ततश्च तद्वदेव सायमा-
दि प्रातरन्तेकं कर्म प्रचक्षतः इत्यादिवचनात्सायारम्भं प्रातरपवर्गमिदमेकं कर्म ·
ततश्चात्रैकस्मिन्नेव काले सायम्प्रातर्विहितस्य प्रयोगद्वयस्य विधानात्कालभेदा-
भावादङ्गानि परिस्तरणपर्युक्षणादीनि सकृदेव कर्तव्यानि प्रधानाहुतयश्च भेदे-
न^{२)} । तत्रैवं कर्तव्यम् प्रातर्होमकालसंनिकर्षात्तत्र प्रातर्होमधर्माः होमश्चा-
त्राध्वर्युकर्तृकः । तत्रायं क्रमः (४.१३.१२-१४.२६) · यज्ञमानस्य संचरेण प्रवेशनम् तूष्णीमे-
वाचमनम् अध्वर्योः कूर्चनिधानम्^{३)} त्रयाणामग्नीनां परिस्तरणम् प्राक्संस्थं पर्युक्षणम्
धारा च संज्ञयैवाग्निहोत्र्या दोहनम् अङ्गाराणामुत्तरतो निवृत्तणम् पूर्वेणारुवनीयं
दुग्धानयनम् अधिश्रयणम् अवज्योतनम् अपामासेकः पुनर्वज्योतनम् उत्तरतो
निधाय त्रिरुद्धासनम् वैकङ्कतसुकसुवप्रतपनम् पाणिना संमार्गः पुनः प्रतपनम्

विहितप्रतिषेधादिकल्पः नैवैकं चनेति वचनात् (२.१.१.१४) । सामस्वपि वालोऽग्निस्तेजो-
वन्ति सामानि तस्मान्न गेयानोति । वपनेऽपि शाखान्तरादिकल्पः । चातुष्प्राश्येऽपि चातुष्प्रा-
श्यमोदनमिति विधाय यदा अस्य ब्राह्मणा इति (२.१.४.४) विकल्पः । जागरणमपि वि-
धायोच्यते तदपि काममेव स्वप्यादिति (२.१.४.७) । इधमपूर्वार्धान्वारम्भणे च पूर्वार्धमु-
ल्मुकानामित्युक्त्वाह स यदोति (२.१.४.२८) । सर्पराश्युपस्थानमपि अथ सर्पराश्या इति वि-
धायोह तस्मान्न सर्पराश्या इति (२.१.४.२९) Karka.

१) न ह्येतौ विधिप्रतिषेधौ · तूष्णींहोमप्रशंसैषा यदि जुहोऽंणीं जुहुयादिति Karka.
२) तच्चैतदग्निहोत्रं सायारम्भं प्रातरपवर्गं प्रयोगद्वयपरिसमापनम् · आग्नेयो सायमाहुतिः सौ-
रो प्रातराहुतिः प्रधानभूते · अत्र चैककालवादङ्गानि तत्त्वेण · प्रधानाहुतो तु चतुर्गहोते-
नाग्नेयो जुवा पात्रान्तरे तदुन्नीय चतुर्गहोतान्तरेण सौरो शेषमेकीकृत्योत्तराहुतिरिति · तच्चैत-
त्पूर्णाहुत्यन्ते भवति Karka. ३) ? पूर्वनि० २.